

**Propozycja lekcji dotyczącej realizacji projektu edukacyjnego:
Wielokulturowość naszej „małej ojczyzny”.
(opracowana i wdrożona na lekcjach języka polskiego w gimnazjum w klasie III)**

Temat: Śladem przeszłości ... – co kryją w sobie słowa?

Cele:

1. Zapoznanie uczniów z tematyką wielokulturowości.
2. Pokazanie wpływu historii i kultury innych narodów na naszą tradycję, kulturę i dzisiejszy język.
3. Rozwijanie zainteresowań historią i tradycją regionu, regionalnym językiem.
4. Kształtowanie postawy tolerancji i poczucia własnej tożsamości regionalnej, zapobieganie rozpowszechnianiu stereotypów i uprzedzeń.

Metody i formy pracy:

- ◆ pogadanka, praca z tekstem, analiza materiałów źródłowych, pokaz – prezentacja plakatów, praca w małych grupach.

Pomoce dydaktyczne:

- ◆ ksero tekstów wybranych piosenek (Cygańska ballada, Cygan, Hej, tam pod lasem), fragmenty tekstów z literatury popularnonaukowej – dawne ogłoszenia z „Ech płockich i łomżyńskich”, przepisy kulinarne (Kuchnia litewska, Z kuchnią kresową, Kuchnia rosyjska, Spotkanie kurpiowskie) oraz materiały (notatki) zebrane przez uczniów na wcześniejszej lekcji zorganizowanej w szkolnej bibliotece (praca z materiałem źródłowym, poszukiwania w Internecie), słownictwo i nazewnictwo funkcjonujące w naszej okolicy (materiał zebrany w domach, w rozmowach ze starszymi ludźmi – dziadkowie, sąsiedzi);
- ◆ ilustracje, kartony, mozaiki, odbitki ksero niektórych materiałów, przybory do malowania, wycinania.

Przebieg zajęć:

1. Wstęp – pogadanka na temat wielokulturowości w Europie, Polsce i w naszym regionie – na Podlasiu. Wykorzystanie tekstów (Mniejszości narodowe w Polsce – wczoraj i dziś; Sobótka w krajach Europy).
2. Uczniowie prezentują materiały zdobyte na lekcji w bibliotece, odczytują wybrane przysłowia o Żydach, Litwinach, Cyganach ..., mądrości żydowskie, dzielą się wiadomościami o śladach Żydów w naszej najbliższej okolicy, o zwyczajach i kulturze Cyganów.
3. Wspólne wypełnianie tabelki (część oznaczona gwiazdką) przygotowanej wcześniej przez nauczyciela (każdy uczeń dostaje swój egzemplarz).

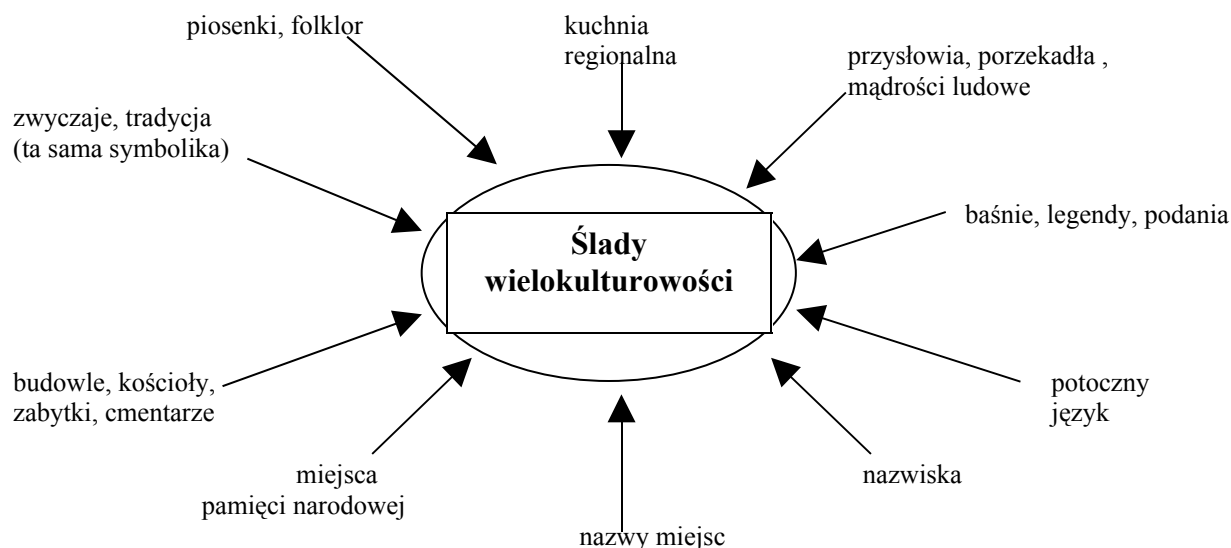
Słownictwo jako wyraz dziejów

Charakterystyczne nazwiska, sposób nazywania mieszkańców		O czym świadczy... *
<ul style="list-style-type: none"> Babowicz , Makarewicz (-icz) Romańczuk, Matejuk (-uk) ▪ Konopczyna, Jarząbczyna ▪ braciak ▪ Mocarzuk, Wiszowaciuk, Truszkowiak, Laszczkowiak ▪ Stasiowa, Józkowa, Felkowa, Romkowa ... 		<p>nazwiska zakończone na –icz, -uk mają obcy rodowód (dawne ziemie wschodnie)</p> <p>- widać wyraźnie wpływy wschodniej tradycji np. białoruskie: Pietruk, gniaduk, dzieciuk, chojak,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tak jak w Rosji nazwiska po ojcu
Nazwy miejsc w języku potocznym		Skąd się wzięły? *
<p>futor (część wsi, ulica)</p> <p>kozacka górka (wzniesienie przy drodze)</p> <p>koński rynek (plac)</p> <p>cygański rynek (plac)</p> <p>Aleksandrówka (część miasta)</p> <p>na zawodzie (ros. fabryka) –dziś miejsce pełne kamieni</p>		<p>- futor, chutor (ukr., ros.)</p> <p>- legendarna opowieść o utopionym w bagnie Kozaku</p> <p>- odbywał się tam handel końmi, handlarzami byli Cyganie</p> <p>- miejsce, w którym było dużo Cyganów</p> <p>- ziemie darowane mieszkańcom przez cara Aleksandra</p> <p>- w czasie II wojny światowej Rosjanie tłukli kamienie do budowy bunkrów</p>
Słownictwo funkcjonujące w języku potocznym	Pochodzenie i znaczenie słownikowe	Co oznacza słowo dziś *
zubelek	(ros.) ząb	mały kawałeczek, coś na ząb (spróbować, smakować kawałeczek czegoś)
rezać	(ros.) ciąć, krajać	uciąć, ukroić
szuba	(ros.) futro	długi, ciężki płaszcz, okrycie
sagan	(ros.) duże naczynie żelazne, kociołek	duży garnek
przaśny	(hebr.) żytni	prosty, zwykły, zwyczajny
makutra	(ukr.) gliniane naczynie do ucierania maku	← to samo
mamałyga	(ukr. rum.) gęsta potrawa z kaszy kukurydzianej	coś niedobrego
mamona	(hebr.) bogactwo, majątek	pieniądze (duże)
cymes	(hebr.) przysmak, smakołyk, specjał	coś dobrego, pięknego; rodzaj pochwały
bułany, kary, gniady, rumak	(tur.-tatar.) nazwy koni od ich maści	← to samo

boćwina	(brs.) burak, barszcz z buraków	zupa z młodych buraczków
familia	(ros.) nazwisko	liczna rodzina
dumać	(ros.) myśleć	długo się nad czymś zastanawiać

* potrawy (kuchnia regionalna): kołduny, sękacz, cepeliny, boćwina, kindziuk, kiszka ziemniaczana, bliny, bigos litewski, sos cygański ...

4. Praca w 5-osobowych zespołach:
  - ◆ Korzystając z zebranych materiałów i lekcyjnej notatki przedstaw wielokulturowość swego najbliższego środowiska na plakacie (technika dowolna).
5. Prezentacja wykonanych prac. (ocena)
6. Końcowe wnioski mogą być zebrane w formie np. schematu.

* Materiał ten zrealizowałam na trzech godzinach lekcyjnych. Uczniowie musieli mieć czas na wykonanie plakatów i ich prezentację.

BIBLIOGRAFIA:

1. „Księga przysłów polskich”
2. J. Ficowski – „Gałązka z drzewa słońca” (zbiór baśni cygańskich)
3. D. Godlewska – „Dzieje Łomży ...” – część I (rozdz. V i VI)
4. „Ziemia Łomżyńska” – pod red. Cz. Brodzickiego (Z. II)
5. H. Szymanderska – „Polskie tradycje świąteczne” (Sobótka w innych krajach)
6. Wielki Śpiewnik Biesiadny
7. Mniejszości narodowe w Polsce – wczoraj i dziś (materiał pomocniczy nr 2 – Edukacja Międzykulturowa)